

KERK in DEN HAAG

MAANDBLAD VOOR SPIRITUALITEIT, CULTUUR EN SAMENLEVING FEBRUARI 2011 ■ WWW.KERKINDENHAAG.NL

PAGINA 2

Taizégangers onthaald

PAGINA 4

Zieleheil als specialisatie

PAGINA 5

Onderuitgezakt de kerkdienst volgen

EN VERDER Dilemma in remonstrantse gemeente ■ Klooster? Wat is dat? ■ Afghaan: 'Ik voel me hier rustig' ■ Stilte omhult zin en betekenis

Workshops poëzie in Abdijkerk Loosduinen

'Gedichten maken, daar is lef voor nodig'

INTERVIEW De dichteres helpt de deelnemers een 'gedachtenpad' te maken. En de predikant is paraat voor emoties die loskomen. Een beproefd concept in de Abdijkerk.

VOOR HET DERDE ACHTEREENVOLgende jaar biedt de Abdijkerk in Loosduinen een serie workshops aan met gedichten. Deelnemers maken kennis met verschillende vormen van poëzie, maar gaan vooral zelf aan de slag. Dichteres en lerares Adriënne van der Kraats-Vooijs begeleidt hen daarbij, samen met ds. Jacob Korf.

Elke bijeenkomst krijgt een thema en bouwt langzaam op. 'Om te beginnen maken we bijvoorbeeld een wandeling door de kerk, met de vraag: wat valt je op? Of de deelnemers brengen een voorwerp mee waaraan ze gehecht zijn en vertellen er iets over. Dat zetten we dan op papier. Gaandeweg ontstaat een "ge-

dachtenpad" van associaties, dat helpt om met schrijven te beginnen.'

Wel en wee

Inmiddels is een vaste kern van deelnemers ontstaan. Zij durven volgens Van der Kraats steeds meer, tijdens het schrijven. Ook delen ze regelmatig hun wel en wee, want gedichten maken nogal wat los. Jacob Korf is er om dat in goede banen te leiden. 'Ik wil ieder mens tot zijn recht laten komen', zegt hij. 'Ik let goed op hoe mensen kijken, wat ze zeggen. Als ze onzeker zijn, geef ik ze daarvoor de ruimte.' Maar mensen kunnen veel, merkt Van der Kraats. 'Ik haal eruit wat erin zit, en dat is elke keer weer een cadeautje.'

Adriënne van der Kraats. 'Ik haal eruit wat erin zit, en dat is elke keer weer een cadeautje.'

De concentratie ligt opvallend hoog, vindt ze. 'Zou je toevallig langslopen dan zou je denken dat er niemand is, zo stil zit iedereen dan te werken. Soms

schrikken we ons een hoedje als de koster met de koffie komt. Ineens zijn er dan al drie kwartier voorbij.' Met gedichten bruggen slaan van het

ene hart naar het andere, dat is haar streven. 'Met weinig woorden veel kunnen zeggen, op zo'n manier dat het een ander raakt. Die haalt er misschien niet de diepste betekenis uit die je er zelf in hebt gelegd, maar verbindt er zijn eigen verhaal aan.' Voor Korf is poëzie een vorm van spiritualiteit. 'In de kerk gebruiken we taal om het grote verhaal van God en de mensen levend te houden. Er is lef voor nodig om taal te gebruiken met meerdere dimensies. Tot hun eigen ver-

'Ze verwoorden het onbenoembare'

rassing zijn de deelnemers in staat zich op zo'n manier uit te drukken dat ratio en gevoel elkaar ontmoeten. Ze verwoorden het onbenoembare.'

MAARTEN DAS

OOK NOG OP: 27 JANUARI EN 24 FEBRUARI, 20 UUR. ZONDAG 13 FEBRUARI 17 UUR DRAAGT DE DICHTERES VOOR UIT EIGEN WERK, DE BOSKANT, FLUWELBURGWAL 45.

Groenestein, berucht opvoedingsgesticht

'De enige aandacht was een knal voor je kop'

SLOPERS TROKKEN VEERTIG JAAR GEleden, in 1971, de laatste muren omver van een imposant gebouw aan de Loosduinseweg. Waar in de achttiende eeuw een fraaie buitenplaats lag, bouwde eind negentiende eeuw de befaamde architect Nicolaas Molenaar het 'R.K. gesticht Groenestein', waar zeshonderd jongens en meisjes woonden, onder toezicht van mannen en vrouwen verbonden aan katholieke congregaties. De inrichting, een monumentaal gebouw met een grote kapel in het midden, was negentig jaar lang een begrip in Den Haag.

'Vrome zondaars'

Onlangs kwam Groenestein weer in het nieuws. De commissie-Deetman, die onderzoek doet naar seksueel en fysiek misbruik in katholieke instellingen gedurende de laatste decennia, werd vorig jaar mede 'gevoed' door publicaties in *NRC Handelsblad*. De schrijver daarvan, Joep Dohmen, heeft zijn bevindingen,

NIEUWS Veertig jaar geleden werd het grote Haagse rooms-katholieke weeshuis en opvoedingsgesticht Groenestein gesloopt. Het had, als gevolg van een barbaars regime, een slechte reputatie. Nog steeds doen gruwelverhalen de ronde.

Groenestein in volle glorie aan de Loosduinseweg.

aangevuld met achtergrondinformatie, gebundeld in het boek *Vrome zondaars*. Groenestein – deel van een groot landelijk netwerk van katholieke opvoedingsinstellingen – vervult daarin een prominente rol. Het rapport van de commissie-Deetman wordt eind dit jaar verwacht. In Groenestein heerste een 'permanente angstsfier', aldus Dohmen. De broeders en zusters, vaak afkomstig uit de missie, hadden weinig pedagogische bagage. Om hun gezag te handhaven onder de – moeilijke – Haagse kinderen, namen ze hun toevlucht tot soms ronduit sadistische straffen. 'Seksuele, fysieke en emotionele mishandeling gingen regelmatig samen. Daders maakten zich in verschillende combinaties schuldig aan machtsmisbruik.'

'Groenesteinsyndroom'

Groenestein mag dan in 1971 zijn afgebroken, de herinneringen zijn gebleven.

Lees verder op pagina 2

Joost Zwagerman kijkt naar God

De bekende schrijver Joost Zwagerman is te gast in Den Haag voor een avond over 'een persoonlijke kijk op God en wat daarmee samen hangt'. Zijn gesprekspartner is de remonstrantse predikant prof. Johan Goud.

DINSDAG 15 FEBRUARI, 20 UUR. REMONSTRANTSE KERK.

TAIZÉ: ICH BIN DABEI!

De Taizégangers die in Den Haag overnachtten, hadden ook een Haags programma. Zo was er een viering in de evangelisch lutherse kerk. Meer Taizé op pagina 2.

TAIZÉ IS NIETS VOOR MIJ, DACHT IK TOEN IK IN 2006 een bezoek bracht aan de oecumenische kloostergemeenschap in Frankrijk. Het was het jaar na de katholieke Wereldjongerendagen in Keulen, een groot feest waar ik de mogelijkheid had te ontsnappen aan de reli-gekte, als ik dat nodig had. In Taizé zat ik praktisch opgesloten en ik werd gek. Ik verzette me tegen het geloof en besloot dat ik atheïst was. Een jaar later las ik *Geloven in een God die niet bestaat* van Klaas Hendrikse en begreep ik dat geloven en atheïsme prima samen gaan.

Dat ik in december 2009 toch mee ging naar de grote Taizé-ontmoeting in Polen, was pragmatisch: ik wilde Oud en Nieuw vieren op een bijzondere plek. Uiteindelijk moest ik toegeven dat Taizé akelig dicht in de buurt komt van mijn ideale manier van geloof belijden. In Polen kon ik rustig m'n gang gaan als ik cultuur wilde snuiven en ongegeneerd wilde winkelen, maar ik heb ook een aantal mooie vieringen meegemaakt en interessante gesprekken

mogen voeren. En er een goede vriendin aan overgehouden, Inge. Inge zat in de organisatie van de Taizé-ontmoeting in Rotterdam en smste me of ik een avond naar de viering wilde komen. Meer uit vriendschap dan uit religieuze overwegingen ging ik erheen, maar ik moest toegeven: dit is erg spectaculair. Mijn Rotterdamse hart zwelde van trots voor de vlekkeloze organisatie. Helemaal onder de indruk keek ik om me heen, hoorde ik de vertrouwde liederen, de ietwat monotone stemmen van de voorgangers en het verkouden gekuch van de pelgrims.

Als ik dan überhaupt nog cynisch was, verdween dat cynisme als sneeuw voor de zon toen het lied *Magnificat 3* werd ingezet. Een nummer dat ik inmiddels zo vaak heb gehoord en dat me ontroert. Het Taizé-gevoel kwam over me heen en ik ontspande.

Volgend jaar Taizé in Berlijn? Ich bin dabei!

MAARTEN VAN KRIMPEN

Taizégasten in regio Den Haag

Russische jongeren vroegen om zegen

ACHTERGROND Kerken in de Haagse regio ontvingen de Taizégangers die Ahoy in Rotterdam bezochten. De gastkerken boden de jongeren slaapplekken en een eigen programma.

GELOVEN PASSÉ? NIET ALS HET AAN de 20.000 bezoekers ligt die rond de jaarwisseling massaal naar Rotterdam trokken voor de Taizé-ontmoeting. Voor een paar dagen was sportcomplex en concertgebouw Ahoy omgevorderd tot een ruimte waar jongeren van talloze nationaliteiten bij elkaar kwamen om te bidden, tot bezinning te komen en gesprekken te voeren. Ook in Den Haag leefde het evenement: daar werden honderden pelgrims in gastgezinnen opgevangen.

Gebedswake

Suzanne Mol van de Lukaskerk (Schilderswijk) regelde samen met haar team opvang en slaapplekken voor 130 personen. 'Oud en Nieuw was fantastisch. Om elf uur was in alle gastkerken een gebedswake; het was een apart idee dat – met al het vuurwerk buiten – anderen net zo stil waren als wij op dat moment.' Over de vieringen zegt ze: 'Ik vond het

erg mooi om de – op zich bekende – Poolse liederen van de Polen zelf te horen.' Over de gastgezinnen: 'Sommigen slapen uit, wat natuurlijk hun goed recht is na drie dagen reizen. Een gastmoeder vertelde dat ze 's ochtends om half acht het ontbijt klaar had staan en dat ze er

'Buiten was vuurwerk, binnen was het muisstil'

pas om half elf uit waren gekomen. De volgende dag heeft ze rond die tijd het ontbijt klaargezet en hebben ze een ontzettend leuk gesprek gehad.' Over de cultuurverschillen en taalbarrières: 'Voor sommigen was gourmetsen echt een compleet nieuwe ervaring. Dat schijnt echt typisch Nederlands te zijn. Google Translate werd gebruikt om uit te leggen dat er een probleem was met het doortrekken van de wc.'

Wat haar het meest bij staat, waren de jongeren uit Rusland, onder wie een aantal orthodoxe gelovigen. 'De lutherse predikant Trinette Verhoeven ging een

keertje voor. Ze vertelde dat er een paar meisjes naar haar toe waren gekomen die vroegen hoe zij als vrouw kon voorgaan. Die meisjes waren er echt door geraakt. Uiteindelijk hebben ze Trinette gevraagd hen te zegenen.'

Paaslicht

Inge Aarts zat in de organisatie voor de rooms-katholieke Parkstraatkerk. Voor haar parochie was het nog even spannend of daar ook gasten mochten komen: de reistijd mocht niet langer dan een uur vanaf Ahoy zijn. Uiteindelijk kregen ze toch toestemming vanuit Taizé. Inge heeft, ondanks de drukte met de organisatie, twee middagen en avonden in Ahoy meegemaakt. 'Dat was mooi. Het is bijzonder om met zoveel mensen stil te zijn en in gebed voor God.'

Yoeri van Beek, die vanuit de Bonitatusparochie in Rijswijk de leiding had: 'Ahoy was geweldig. Wát een organisatie.' Zijn mooiste moment? 'Ik was bij de viering met het paaslicht. Daarbij geven 20.000 mensen elkaar een kaarsvlammetje door, zodat het licht zich langzaam over Ahoy verspreidde. Dat gaf echt kippenvel.'

MAARTEN VAN KRIMPEN

Aankomst van de jongeren bij de Lukaskerk.

In de rij voor eten op Oudejaarsavond.

Uitleg van de strippenkaart.

In groepjes gesprekken voeren.

Dilemma in remonstrantse gemeente
'Kunt u misschien mijn boodschappen betalen?'

NIEUWS Op een maandagochtend stond een man ('André') bij de deur van de remonstrantse kerk. Hij had een vraag: zou iemand met hem willen meegaan om boodschappen te doen, zodat hij de komende dagen te eten zou hebben?

In de remonstrantse kerk aan de Laan van Meerdervoort ontspon zich een boeiende discussie. Wat te doen? De deur dicht gooien en zeggen dat hij het zelf maar moest uitzoeken, tot zijn loon weer - tien dagen later - zou worden uitbetaald? Hem iets geven van wat er in de hal klaarstond voor de voedselbank? Alleen: die levensmiddelen hadden een andere bestemming. Hem geld geven? Maar hoeveel dan? En wat gaat hij met dat geld doen? Staat er morgen dan niet weer iemand voor de deur? Optie vier was om André te verwijzen naar andere instanties: de Sociale Dienst, het Leger des Heils. Daar was hij echter al geweest. Ze konden hem niet helpen: hij verdiende te veel. Optie vijf was: meegaan om boodschappen te doen. Dat heeft een gemeentelid uiteindelijk gedaan.

De vraag die nu bij de remonstranten leeft is: hebben we hier goed aan gedaan? Een gemeentelid zegt: 'Dit soort vragen vraagt om directe actie en je moet dus op je gevoel durven afgaan. André maakt een nette indruk, leek zich niet beter voor te doen dan hij was. Hij schaamde zich, maar bleef correct, ging ook niet overdreven dankbaar doen. Zijn verhaal was consistent. Wie zijn wij dat we André de deur mogen wijzen. Wij, die al zoveel hebben?'

De betrokkenen denken dat ze, juist door op hun gevoel af te gaan, een goede keuze gemaakt hebben. Het voorval heeft intussen de gemeente wel aan het denken gezet.

Wantoestanden in Groenestein

Vervolg van pagina 1

Dat bleek in 1982, toen de NOS een documentaire over het huis uitzond van de schrijver en cineast Hans Koekoek. Het was een film, gebaseerd op herinneringen van oud-bewoners. Tegelijk schreef hij er een boek over, *Het Groenesteinsyndroom*. Hij sprak met mannen en vrouwen die een deel van hun jeugd aan de Loosduinseweg hadden doorgebracht en daar nog de vreselijkste herinneringen aan bewaarden.

'Groenestein draag je je hele leven met je mee'

Een vrouw vertelde: 'Als ik er met de bus langs rij, moet ik altijd naar die lege plek kijken. Ik word er naar toe getrokken, ik moet kijken... en dan huil ik van binnen. Dan denk ik aan die jaren die ik daar heb doorgebracht en het leed dat ik daar heb ondergaan. Dan komt heel die jeugd weer naar boven. Alles komt terug, al dat verdriet en die ellende en dan ben ik de hele middag uit m'n doen.'

Een man: 'Wanneer je tegensprak... d'r was een grote kast, daar werd je de hele middag in opgesloten. Als je je behoefte moest doen, kon je er natuurlijk niet uit. Je deed je behoefte in die kast. Nou, de gevolgen waren niet te overzien...die

straffen die ze gaven... 't was gewoon verschrikkelijk.'

Een man: 'De enige aandacht die je kreeg, was een knal voor je kop.'

Een vrouw: 'Een niet al te harde klap gold als een liefkozings.'

De reputatie van Groenestein was in katholieke Haagse gezinnen een bruikbaar drukmiddel als kinderen er aan tafel een potje van maakten. Moeder hoefde maar even te dreigen met de Loosduinseweg, of de boterham verdween gehoorzaam naar binnen.

Werking van het geheugen

Het is op dit moment onbekend of Hage-naars zich bij de commissie-Deetman hebben gemeld met concrete klachten over Groenestein. Wel wordt uit het boek van Hans Koekoek duidelijk, dat herinneringen gemengd kunnen zijn. Na uitzending van de film belden oud-bewoners op die juist goede ervaringen met de zusters en broeders hadden gehad. Ze vonden het een kwalijke zaak dat klachten van enkelingen aan de grote klok werden gehangen. Antipapisme! Mistanden? Ach, het zullen wel incidenten zijn geweest.

Koekoek wijdt interessante passages aan de werking van het geheugen, en aan de manier waarop kinderen tegen hun opvoeding aankijken. 'In een aantal gevallen lijkt het wel of kinderen van liefdeloze ouders of opvoeders, ten koste van alles toch van hen proberen te blijven

Afbraak van Groenestein

houden. Heeft dit iets met zelfbescherming te maken?

Een reactie na de uitzending: 'Aan Groenestein kan ik alleen maar met dankbaarheid terugdenken. God zegene de broeders en zusters.'

Maar ook: 'Groenestein draag je met je mee, je hele leven lang. Het is een ernstige handicap en niemand die het aan je ziet.'

Problematische gezinnen

Het is de vraag of de commissie-Deetman, na alles wat Koekoek en Dohmen al hebben beschreven en geïnterpreteerd, nog met een nieuwe zienswijze kan komen. Hooguit komt de wijsheid met de jaren. Rector F. Heemskerk, die tot eind jaren vijftig de scepter zwaaide,

wuifde de klachten nog weg. Incidenten weet hij aan de problematische gezinnen waar de kinderen uit kwamen. Broeder Eduard, die er in de jaren zestig werkte, schreef dat strenge opvoedmethoden vroeger schering en inslag waren. Op een gewone school werd ook veel geslagen. 'In ons huis zal dat toen ook wel ge-

'Buitensporig geweld, ook naar de normen van toen'

beurd zijn.' Directeur B. Goes, die in 1971 de deur achter zich dichttrok, meende daarentegen over de klagers dat het 'onmogelijk is aan de waarheid van hun betogen te twijfelen'.

Hoe verschillend de herinneringen ook gewaardeerd worden, Joep Dohmen ziet niettemin een patroon. Het 'grondpersoneel van Onze Lieve Heer' mag dan veel goeds hebben gedaan – onderwijs, opvoeding, ziekenzorg – 'het ging zich ook te buiten aan buitensporig geweld, ook naar de normen van destijds'.

Wat verder te betreuren valt – zij het van een geheel andere orde – is dat het monumentale gebouw veertig jaar geleden met de grond gelijk is gemaakt. Wat er nu staat, een bedrijfsverzamelgebouw met appartementen, is niet te vergelijken met de schepping van Molenaar. In ieder geval had het gebouw van Groenestein een tweede leven verdiend. ■

JAN GOOSSENS

Meer kerken en diensten in blad en op de website

Met ingang van dit nummer vermeldt *Kerk in Den Haag* op pagina 6 ook de Nederlandstalige rooms-katholieke vieringen in het weekeinde. De ruimte daarvoor is gevonden door enkele kerken met vaste gegevens in een aparte rubriek te bundelen. KDH publiceert nu de diensten van alle kerken die lid zijn van de Haagse Gemeenschap van Kerken.

Op de website kerkinderhaag.nl worden de diensten in de tehuizen vermeld. Onder 'Alle Haagse kerken' op de site zijn ten slotte de adressen van alle christelijke kerken, met inbegrip van de migrantenkerken, te vinden die in Den Haag gevestigd zijn.

Duitje voor Bethelkapel met 'stoel op de stoep'

Het Duitje 2010, de jaarlijkse prijs van de Diaconie van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage voor een opvallende diaconale activiteit, is toegelikt aan de Bethelkapel. Buurtbewoners konden in de Thomas Schwenckestraat op een mooie zaterdag een stoel op de stoep zetten, waarna geanimeerde gesprekken ontstonden. De prijs voor 'diaconale uitstraling' bestaat uit een oorkonde en vijfhonderd euro.

John Batists laatste maanden in Scheveningen

‘Ik hoop dat over twintig jaar mensen nog weten wat een kerk is’

INTERVIEW John Batist verlaat dit voorjaar de Antonius Abtparochie in Scheveningen. Hij was er twaalf jaar pastoraal werker. Een afscheidsgesprek.

“DE GELOVIGE ZAL MYSTICUS zijn, of hij zal er niet meer zijn.” Deze uitspraak van de Duitse theoloog Karl Rahner is voor mij een belangrijk adagium. Het typeert

foto's die symboliek verbeelden. Foto's verzamel ik doorlopend. Ik ben daarmee begonnen in Brabant, waar mensen niet gewend waren te reflecteren. Toen ik naar hun geloofsleven vroeg,

die mij vasthoudt; iemand die mij bevoordert; een liefdevolle vader die me beschermt. Een draaikolk werd gezien als God die mij meezuigt naar het on-eindige. Nou, daar kun je zo de middel-eeuwse geschriften van Meister Eckhart naast leggen. Cultuuroverdracht ontstaat dan dus vanzelf. De kerk is een van de weinige veilige plaatsen waar je op een persoonlijke

De kerk moet zich bij haar kerntaken houden. Onze activistische periode – sociaal werk, strijd voor mensenrechten – was waardevol, maar is doorgeschoten.

‘Wat het buurthuis aanbiedt, hoeven wij niet te doen’

Wat het buurthuis aanbiedt, hoeven wij niet ook te doen. De kerk moet het hebben van een verzorgde liturgie, inclusief een goede preek. Ik voel me bekocht als ik elders in de kerk zit en ik hoor een voorganger die zich duidelijk niet heeft voorbereid en een goedkoop praatje met een moreel einde houdt.

Verder zal de rooms-katholieke kerk het gesprek met de moderniteit moeten aangaan. Het is tragisch dat, nu voor het eerst in de geschiedenis het christelijk geloof voor grote groepen niet meer vanzelfsprekend is, ze aan haar standpunten – over het priesterambt, seksualiteit, levenseinde, protestantisme – zo stringent vasthoudt dat ze het contact met de maatschappij verliest. Er zijn nauwelijks nog kandidaten voor de priesteropleiding of voor pastoraal werker. Wie zich aanmelden, zijn van conservatieve snit. Dat zou op zich op een verschuiving van de interesse van de gelovigen kunnen duiden, maar dat is niet zo. Nergens zie ik conservatieve parochies die wervend zijn. De enige groei zit bij de kerken van migranten, maar van hun geloofsbeleving en rituelen sta ik ver af.

Koekoek-eenzang

De katholieke parochies in Den Haag worden, als gevolg van een gebrek aan personeel, geld en gelovigen, nu samengevoegd in twee grote clusters, Noord en Zuid. Mijn hoop is, dat het niet koekoek-eenzang wordt. De priester die zo'n parochie gaat leiden, krijgt het per definitie voor het zeggen. Het hangt van hem af hoeveel ruimte hij aan de verschillende gemeenschappen geeft. Wat mij betreft: laat duizend bloemen bloeien.

Van bloemsierkunst naar pastorie

John Batist neemt eind juni afscheid van de Antonius Abtparochie in Scheveningen. Hij gaat met pensioen. De tuinderszoon uit Naaldwijk bewaarde zich na zijn schooltijd eerst als bloemsierkunstenaar. Na de sociale academie werkte hij bij de kinderbescherming met moeilijk opvoedbare jongens in een inrichting in Gelderland. Daar maakte hij kennis met een pastoraal werker – de eerste in de rooms-katholieke kerk – die hem op het spoor zette van een functie in de kerk. Na Roosendaal en Rijswijk kwam hij twaalf jaar geleden naar Scheveningen.

Maar eerst moet het bisdom besluiten welke kerkgebouwen – waarvan er vele monument zijn – gesloten worden. Dat wordt tijd, want de kerkbesturen hebben kenbaar gemaakt dat we met onze vrijwilligers en met het geld van de parochianen geen bodemloze putten willen vullen. In de visie van het bisdom wordt Den Haag uiteindelijk één parochie met één bestuur, maar daarvoor is het nog te vroeg. De nieuwe bisschop heeft ook hiervoor veel wijsheid nodig.

‘Nergens zie ik conservatieve kerken die wervend zijn’

Ik, en met mij vele anderen, vertegenwoordig kennelijk een kerk van één of anderhalve generatie. Onze parochie durf ik gerust vitaal te noemen: redelijk modern, met een gevarieerd aanbod aan vieringen. Aan voorspellingen waag ik me niet. We hebben een unieke periode achter ons en ik heb geen blauwdruk op zak om de traditie en de cultuur van het christendom over te dragen. Ik hoop dat over twintig jaar mensen nog weten wat een kerk is. Toen ik laatst een aannemer die bij mij werkte, vertelde dat ik een week naar een klooster was geweest, zag ik hem denken. Klooster, wat is dat?

JAN GOOSSENSSEN

John Batist: 'Ik ben een kind van mijn tijd en die tijd heeft mijn opvattingen en ook mijn allergieën bepaald.'

het belang van ervaring, naast of tegenover kennisoverdracht. Ik begin altijd bij de ervaring, van kinderen en volwassenen. Wat verwondert je? Met welke vragen zit je? Laten we beginnen bij de mens, in het vertrouwen dat in iedereen een goddelijke vonk schuilt. In groeps gesprekken werk ik graag met

schrokken ze zich te pletter. In Den Haag praten ze overal spontaan over, behalve over God. De foto's helpen hen over de drempel. Toen ik laatst een groep ouders foto's voorlegde en hen vroeg een associatie met God te maken, kwamen uiteenlopende begrippen ter sprake. Een hand

manier over God kunt praten. Ik hoor van kinderen dat ze meewarig worden aangekeken als ze op school vertellen dat ze in een kerkkoor zingen. De misbruikschandalen doen de kerk helaas geen goed. Gelukkig hebben wij met de ouders in onze parochie een vertrouwensband weten op te bouwen.

Afghaan in Triumfatorkerk

‘Hier voel ik me alsof ik besta’

INTERVIEW De Afghaanse asielzoeker Babak ontvluchtte zijn islamitische vaderland en bekeerde zich tot het christendom. In de kerk in het Bezuidenhout vallen alle zorgen van hem af.

ZACHTJES, ONHOORBAAR BIJNA, klinkt een psalm door de Christus Triumfatorkerk. De man die zingt heeft zijn vaste plek ingenomen en richt zich tot God. Zoiets gebeurt vaker in de kerk, maar deze man wil niet herkenbaar in beeld komen en bedient zich van een schuilnaam. ‘Ik ben christen’, zegt hij. ‘Weet je hoe gevaarlijk dat is?’ ‘Babak’ (49) komt uit Afghanistan en bekeerde zich vorig jaar tot het christendom. Alleen zijn geloofsgenoten zijn op de hoogte, vrouw en kinderen denken dat hij vrijwilligerswerk doet in de kerk. Babak is nooit moslim geweest, maar wel bang dat moslims hem als ongelovige of – erger nog – afvallige zullen beschouwen. Bang voor wat zijn gezin kan overkomen, zelfs in Nederland. ‘Als hier geen moslims waren, zou ik niet bang zijn. Kijk naar de situatie in de wereld. Ik weet niet wat er kan gebeuren.’

Blikje bier

Babak ontvluchtte Afghanistan in 1998, in de periode dat de Taliban de macht in handen hadden. Vier kinderen bracht hij

mee, en een vrouw die op één dag haar vader en twee broers verloor. Een vriend vond de dood omdat hij een blikje bier had gedronken. Babak begrijpt niets van het moslim-extremisme dat hem dwong zijn vaderland te verlaten. ‘Ik ben gewoon een Afghaan’, zegt hij. Niet opgevoed als moslim, hoewel zijn vader het officieel wel was. Ook hier zorgt deze achtergrond voor

strubbelingen. In het asielzoekerscentrum bedreigden andere Afghanen hem, omdat Babak zijn in Nederland geboren vijfde kind Alexander noemde. ‘Niemand in Afghanistan heet Alexander. Ik wilde geen Arabische naam.’ In het buurtcentrum vragen moslimvrouwen tijdens de taallessen aan zijn vrouw waarom ze geen hoofddoek draagt. Met een islamitische landgenoot met wie hij jaren-

lang optrok, ontstond na zijn bekering een breuk. ‘Mohammed heeft zoveel mensen gedood met zijn zwaard’ hield Babak hem voor. ‘Jezus niet.’

Luisterend oor

Het christelijk geloof is een baken voor de Afghaan. ‘Ik krijg in de kerk een soort rust. Ik voel me prima als ik hier op zondag kom.’ In mei 2010 werd hij gedoopt en ingeschreven in het kerkregister. ‘Ik voel me alsof ik besta hier. Wij zingen die psalmen. Ik denk niet aan mijn problemen als ik hier kom.’ Babak kwam in aanraking met de kerk door zijn vrijwilligerswerk als conciërge op een christe-

lijke basisschool. Het geloof rekende af met de leegte die hij tot dusver had ervaren. ‘Ik voelde me een soort ongelovige, alsof ik geen identiteit had.’ Bij de gespreksronden van de Christus Triumfatorkerk vond hij een luisterend oor. ‘Hier bestaat een sfeer van gelijheid. Ik ben geen vreemdeling, ik ben gewoon een mens hier. Ik voel me hier rustig en veilig.’

Voetbalclub

Na ruim twaalf jaar is Babak nog steeds niet erkend als vluchteling. Het feit dat hij tijdens het communistische bewind voor de Afghaanse regering werkte, wekt tot op de dag van vandaag argwaan op bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst. De slepende asielprocedure zorgt voor angst en onrust in het gezin, waarvan vrouw en kinderen wel een Nederlands paspoort hebben. Babak laat zich er echter niet onder krijgen. Zijn nieuwe

‘Ik ben geen vreemdeling, ik ben gewoon een mens’

identiteit zorgt voor mentale groei. ‘Ik ben vastbesloten om mijn geest sterker te maken.’ En hij staat midden in de maatschappij. Zondags gaat hij zwemmen, hij zorgt voor koffie en thee op de voetbalclub van Alexander. ‘Ik klaag niet over het weer, het eten of de mensen. Ik voel me gewoon thuis.’

MATTHIJS TERMEER

Babak: 'Ik ben vastbesloten om mijn geest sterker te maken.'

advertenties

Monuta

ik weet hoe ze begraven wil worden
maar hoe regel ik dat?

Met één telefoontje nemen we al uw zorgen uit handen. Bij ons staan uw persoonlijke wensen centraal.

Bij Monuta in Den Haag denken we graag met u mee.
bel 070 - 306 54 54
Monuta 1 Statenhuys
Statenlaan 78, Den Haag
bel 070 - 360 39 05
Monuta Innemeer
Laan van Elk en Duinen 38, Den Haag
www.monuta.nl

JOHAN WASSENAAR
VOETBREDDEN OP MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132 2516 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

De Swart BV
Kobaltstraat 27
2544 ET Den Haag
T (070) 308 21 21
F (070) 308 21 29
info@kds.nl
www.kds.nl

Swart OP WIT

Maison Kelder
Weissenbruchstraat 1 K - Den Haag
Arabisslaan 56 - Den Haag
Kerkstraat 71 - Wassenaar
productie: JUNOSTRAAT 8 - DEN HAAG

070 - 324 68 44

De specialist in hazelnoottaart

Adverteren in Kerk in Den Haag

Wilt u adverteren in dit maandblad? Informatie over mogelijkheden en tarieven:

www.kerkindenhaag.nl

Fa. A. H. Kerkhof & Zn
uitvaartzorg sinds 1892

BEGRAFENISSEN - CREMATIES
Traditioneel - Persoonlijk - Eigentijds

- o.a. beschikbare rouwcentra in de regio „SORGHVLIET” Groot Hertoginnelaan 1 „WALDECK” Oude Haagweg 28 Loosduinen
- THUIS-opbaring met vereiste middelen en zorg
- Vastlegging persoonlijke wensen in een wilsbeschikking
- Kostenbegroting, -informatie
- Uitvaartverzekering (geïndexeerd)
- Deposito (waardevast)
- Uitvaartverzorging op alle begraafplaatsen en crematoria en voor elke verzekeringsmaatschappij in Nederland

Kantoor en bespreekruimte **Groot Hertoginnelaan 227 - Den Haag** telefoon **070 - 3451676**

Een bekende naam... Een vertrouwd gezicht...
door jarenlange ervaring met stijlvolle, klassieke, traditionele, eigentijdse en kerkelijke uitvaarten

24-uurs dienstverlening in de hele regio
070 - 335 03 97
De Sillesstraat 182 - 2593 VC Den Haag
edward@vanderhelm-uitvaartzorg.nl
www.vanderhelm-uitvaartzorg.nl

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor dé persoonlijke zorg en aandacht die een uitvaart verdient

Uitvaartzorg • Nazorg
Wilsbeschikking • Verzekeren • Deposito

Geestelijke verzorging Bronovo

Bezieling in het ziekenhuis

INTERVIEW In ziekenhuis Bronovo worden de geestelijk verzorgers serieus genomen. Het zieleheil als specialisatie, naast endoscopie en chirurgie. ‘Wij hebben hier een vrijplaats.’

GEZONDEN DOOR DE KERK, BENOEMD door de directie. Is er voor geestelijk verzorgers wel ruimte voor hun roeping? Of kost hun baan de instelling alleen maar geld, en zien collega's in de huidige verzakelijke zorg met scheve blik dat zij wél tijd hebben voor een praatje? ‘Die spanning ervaren wij hier niet’, zeggen twee van de drie geestelijk verzorgers in het Bronovo-ziekenhuis. ‘Waar in andere ziekenhuizen soms als eerste bezuinigd wordt op geestelijke verzorging, hebben wij de laatste jaren juist meer formatieplaatsen gekregen.’

De geestelijk verzorgers huizen op de vierde verdieping, met om de hoek een

ruime, lichte kapel, annex stiltecentrum. Op het bord naast de lift staan ze in het rijtje onder endoscopie, de afdeling waar de inwendige mens bekeken kan worden. Het zieleheil als een van de vele specialisaties?

‘Zo zou je het kunnen zien’, zegt protestants predikant Wilna Steenberg. Rooms-katholiek pastor Jan Koelewijn vult aan: ‘Maar eigenlijk zijn wij geïntegreerd in alle afdelingen. We draaien mee in het wekelijkse multi-disciplinaire patiëntenoverleg en spreken maandelijks de raad van bestuur.’

Hun positie hoeven zij niet te bevechten. ‘Wij hebben een vrijplaats hier. Je moet

ook niet klagen, maar met initiatieven komen. Voortdurend aangeven wat je belangrijk vindt en creatief zijn.’

Bezieling

De duif in het Bronovo-logo staat voor inspiratie en beweging, de drijfveer van de diaconessen die in 1845 het ziekenhuis stichtten. ‘Aan die bezieling kunnen wij bijdragen. In deze tijd van verzakelijking proberen we juist die betrokkenheid te bewaren in de zorg’, zegt Steenberg. ‘Vorig jaar was er een symposium voor alle verzorgenden en verpleegkundigen onder de titel “Daar doen we het voor!”. Medewerkers spraken met elkaar over wat hen drijft. Juist om een brug te slaan tussen de motivatie en bezieling van de diaconessen toen en de inspiratiebronnen van medewerkers vandaag de dag.’

‘De kracht van samen zorgen’, het motto

van ziekenhuis Bronovo, dekt hun takenpakket perfect. Het team, waarin ook protestants predikant Engelen Hulsman meedraait, speelt daar graag op in. ‘Het is meer dan aan het bed van patiënten zitten en diensten op zondag voorbereiden. Onze taakomschrijving geeft ruimte mee te denken met beleid en visie. Ook als het gaat om medisch-ethische zaken kan er een beroep op ons gedaan worden.’

‘Je moet niet klagen, maar met initiatieven komen’

Koelewijn heeft vanuit de rooms-katholieke kerk ‘een zending’ en Steenberg en Hulsman zijn bevestigd als ‘predikant met een bijzondere opdracht’. ‘Ik ervaar mijn werk wel als een roeping’, zegt Koelewijn. ‘Het zijn de mensen die me roepen.’

MARIEKE VAN DER GIESSEN-VAN VELZEN

Geestelijke verzorging: meer dan aan het bed van patiënten zitten.

Geestelijke verzorging Saffier en Parnassia

Hoeveel plek is er voor ‘heel de mens’?

INTERVIEW Bezuinigingen in instellingen drijft ook zielzorgers tot uren tellen en woekeren met minuten. Ruimte voor spontane bezoeken is er mondjesmaat tot minimaal. Twee voorbeelden: Stichting Saffier en Parnassia.

‘Vooropgesteld, Saffier is een organisatie die waarde hecht aan geestelijke verzorging. Zaken zijn bespreekbaar met het management, al is er verschil van opvatting: “Geen tijd voor bezoeken? Dan moet je andere dingen maar wat minder doen.” Ik heb bijvoorbeeld het

de Parnassia Bavgroep voor geestelijke gezondheidszorg. ‘Geestelijke verzorging zit er als overhead op zich nog wel goed bij, maar ik vraag me steeds vaker af hoeveel plek er nog is voor “heel de mens”. Ik werk op aanvraag. De organisatie is veel te groot, er is geen tijd voor spontane bezoeken. Met het verantwoord van je tijd, je uren schrijven, kom ik in botsing. Ik kan er slecht tegen dat ik aandacht in een bepaald tijdsbestek moet passen.’

Meedenken met beleid zou mooi zijn, maar de formatie staat geen ruimte toe. ‘Toen ik begin 2006 aantrad met 24 uur volgde ik twee fulltimers op. Ik behoor tot de Zorgservice binnen Parnassia, wij leveren diensten aan andere disciplines. En ook zorgbedrijven gaan rekenen.’ Dat klant-leverancierprincipe met bijbehorende marktwerking, daar wil Kroes niet aan. ‘Ik wil niemand de zwarte piet toespelen, maar past dit wel bij geestelijke zorg? Willen wij in dat spel meegaan? Is dat de beste manier om ons vak uit te oefenen?’

Op zoek naar zin

‘We hebben geen hulpverlenend beroep, we vallen niet onder dienstverlening. We zijn niet georiënteerd op gebrek, medisch mankement of gedrag. We spreken mensen aan op wie ze zijn, hoe ze staan in het leven, het hele plaatje. Dat maakt ons vak uniek. Samen met de mensen zijn we op zoek naar de zin van hun leven.’

MARIEKE VAN DER GIESSEN-VAN VELZEN

DS. YVONNE SCHOONENBERG heeft de twee verzorgingshuizen Swanesteyn en Loosduinen van Stichting Saffier onder haar hoede en maakt deel uit van een vijfkoppig protestants team. Hoe is de zielzorg hier geregeld? ‘We hebben te maken met zogeheten zorgzwaartepakketten. Waar vroeger de instelling een zak met geld kreeg voor zo-en-zoveel bewoners, wordt nu op een schaal van 1 tot 10 afgemeten hoeveel zorg – lees: tijd plus geld – iemand nodig heeft. Gelukkig is geestelijke verzorging daar (nog) niet bij ondergebracht. Maar het kleurt zeker de hele manier van omgaan met de beschikbare tijd, zorg en aandacht.’

Toen ik begon, zevenenhalf jaar geleden, wilde ik iedere bewoner jaarlijks een bezoekje te brengen, rond hun verjaardag. Dat bleek helemaal niet te doen: 28 uur voor 250 mensen, hoe kun je nu ooit al die mensen “in de gaten” houden?’

Het kan haar plezier in het werk soms behoorlijk vergallen. ‘Ik houd een gevoel van tekortschieten, dat is vervelend.’

‘Ik houd een gevoel van tekortschieten’

afgelopen jaar geen uitvaarten gedaan. Maar dat bevalt me allermist. Ik heb intensief contact aan het sterfbed, en dan moet iemand anders de uitvaart leiden. Dit zal ik dus zeker weer aan de orde stellen.’

Hetzelfde geldt voor minder voorgaan in de kerkdiensten. ‘Gastvoorgangers, prima, maar zij kunnen in verkondiging of voorbede niet aanhaken bij wat er zich in de week heeft voorgedaan. Het is juist de meerwaarde van een geestelijk verzorger in een instelling dat je die verbinding kunt maken.’

In botsing

Ds. Mineke Kroes, enige protestant in een team van acht geestelijk verzorgers, is ingezet op de klinische afdeling van

In de Marcuskerk is de kerkdienst in de bovenzaal ook live via een tv te volgen in een benedenzaaltje. Handig voor mensen die hoesten, baby's moeten voeden, vaak naar de wc moeten of niet lang achter elkaar kunnen zitten. Voor de zegen kun je even snel naar boven lopen. Op het scherm: ds. Nico den Bok.

Haagse kerkdiensten op internet

'We willen voor iedereen beschikbaar zijn'

NIEUWS Cassettebandjes of kerkradio zijn snel echt uit de tijd. De eerste kerken in Den Haag zetten hun vieringen op internet.

ABONNEES VAN DIGITALE TELEVISIE zijn al langer bekend met interactief kijken: je drukt een programma gewoon even op pauze als je naar de keuken moet of zet de uitzending dagen later nog een keer aan. Voor kerken is er sinds enige tijd de website kerkomroep.nl, waar elf Haagse kerken op te vinden zijn. Op kerkdienstgemist.nl zijn in totaal 858 kerken aangesloten,

opeens onverwacht veel 'bezoekers' krijgen voor een dienst.

In de papieren

De remonstrante kerk is enthousiast over de service. Voorzitter van de kerkenraad Raymond Fokkens schat het aantal luisteraars via de computer op enige tientallen en hoort verrassende reacties. 'Een predikant had laatst iemand gesproken die eerst een aantal kerkdiensten op afstand had beluisterd. Daarna pas had de man zijn twijfels overwonnen en ging hij ook in de kerk kijken.' Plannen voor televisie hebben de remonstranten voorlopig niet, omdat de investeringen daarvoor nogal in de papieren lopen. Fokkens denkt er wel over om de liturgie te plaatsen op internet, zodat bezoekers de dienst beter kunnen volgen. 'Maar het zal natuurlijk nooit de viering op zondag vervangen. Het gaat om de gemeenschappelijkheid.'

Koploper

In Den Haag lijkt de Bethlehemkerk al een tijd koploper bij de inzet van nieuwe media. Beelden van de diensten zijn live

te zien via internet en vieringen van vorig jaar kunnen worden gedownload of afgespeeld. De website is gebruiksvriendelijk: alle liedteksten verschijnen rechts in beeld en bezoekers kunnen er hun reactie kwijt.

De beelden zijn scherp, goed belicht, het geluid is vol. Bij het begin van de viering wordt de organist gefilmd, later de predikant, maar bezoekers zie je niet. 'Dat is een bewuste keuze uit oogpunt van privacy', zegt scriba Peter van den Boogert. Hij schat dat er gemiddeld net zo veel mensen in de kerk zitten als thuis bij het beeldscherm, ongeveer vijfhonderd per dienst.

En dan te bedenken dat de uitzendingen ooit bij toeval begonnen. 'Een gemeentelid ging naar het buitenland en wilde de kerkdiensten blijven volgen. Hij gaf

'Internet zal nooit de viering op zondag kunnen vervangen'

een donatie voor de eerste apparatuur. Inmiddels werken we al met de derde generatie camera's, het wordt steeds professioneler.' Er zijn ook veel kijkers in het buitenland. De Bethlehemkerk

maakte voor de uitzendingen onder meer reclame in een Australisch-Nederlands dagblad. 'Het werk eraan is erg intensief. Er is een apart team binnen onze kerk mee bezig. Maar we zien het ook als een stukje evangelisatie. De kerk moet beschikbaar zijn voor iedereen die ons wil volgen.'

China en Zimbabwe

De Marcuskerk liep jaren geleden voor in nieuwe media, maar is volgens predikant René de Reuver nu toch wat op achterstand geraakt door de snelle ontwikkelingen. De kerk in Moerwijk/Morgenstond was een van de eerste die diensten vastlegden op video. En nog steeds worden die banden gemaakt. 'Maar het is gedateerd', geeft De Reuver toe.

De kerk heeft wel al een veelbelovend experiment met een webcam gedaan. Tijdens een viering werd via internet contact gelegd met oud-voorganger Bas Plaisier in China, zijn dochter in Zimbabwe en de kerkbezoekers. De beelden waren te zien via een beamer. 'Jongeren uit de kerk hadden dat geregeld. Die kunnen veel.'

De Reuver wil dolgraag meer op internet laten zien, maar ziet nog op tegen de kosten. Voor het project MarcusConnect kan hij die nieuwe media goed gebruiken. Doel van MarcusConnect is nieuwe vormen van geloofsbeleving te zoeken voor inwoners van twintig tot veertig jaar in een gekleurde wijk. De Marcuskerk heeft al een fraaie site en een webloggende predikant; het is dus een kwestie van tijd voor de beelden van de viering ook hier het internet op zullen gaan.

HANS HEMMES

Protestanten zoeken visie en plan om tekort weg te werken

De Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage (PGG), die financieel gezien in zwaar weer verkeert, werkt aan een herstructureringsplan en een visie voor het jaar 2025. De begroting, die dit jaar een tekort van 580.000 euro laat zien, moet over vijf jaar weer sluitend zijn.

De wijkgemeenten van de PGG kunnen deze maanden voorstellen indienen hoe ze denken de tekorten weg te werken. De tekorten per wijk verschillen sterk. De visie-2025 en het daaruit voortvloeiende herstructureringsplan wordt vóór Pasen in ontwerp vastgesteld en vervolgens aan alle wijkkerkeraden ter bespreking voorgelegd. In augustus neemt de algemene kerkenraad een definitief besluit. De eerste aanzetten tot de herstructurering kunnen dan in de begroting van volgend jaar worden verwerkt.

Uit cijfers van vorig jaar blijkt, dat van de 18.000 huishoudens in Den Haag die bij de PGG staan ingeschreven, er slechts 5.500 aan de kerk meebetalen. Tweederde deel is 'papierlid'. Het kerkelijk 'bedrijf' van de PGG kost per betalend huishouden per jaar 572 euro. De ontvangsten bedragen 468 euro. Het tekort is ruim 100 euro per huishouden per jaar.

Valkenboskerk weer in gebruik

Na een verbouwing en herinrichting van de kerkzaal wordt de Valkenboskerk op de hoek van de Loosduinsekade en de Zuiderparklaan in het weekeinde van vrijdag 11 tot zondag 13 februari weer in gebruik genomen.

Vrijdagmiddag om 17 uur is de officiële opening met een meditatief moment en een 'open huis'. Zaterdag is er een buurtmarkt en 's avonds een cabaretoorstelling van voormalig predikant Klaas Koffeman onder de titel 'Lucht en leegte'. Zondag wordt een feestelijke kerkdienst gehouden.

ACTUELE INFORMATIE:
WWW.VALKENBOSKERK.NL

IN - DRUK AF EN TOE STIL STAAN

SOMS MET DE KINDEREN, SOMS ALLEEN, STA IK een paar keer per jaar bij het graf van mijn overleden vrouw. 'Je vindt er niks', zeggen sommigen. Mijn moeder zei dat ook altijd en ik heb het haar lang nagezegd.

Toen ik jong(er) was had ik trouwens ook niets te zoeken op begraafplaatsen. Toen ik predikant werd, kwam ik er soms wel twee maal per week. Lopend in de stoet passeerde je dan mensen die met plantjes en gieters een graf verzorgden. En ook al had ik met nabestaanden vaak goede gesprekken, ik bleef een buitenstaander.

O ja, het ging door merg en been, de naam van het aan wiegendood gestorven kindje, door de moeder uitgeschreeuwd bij het open graf. En nog zie ik de jonge vader lopen met de baby op zijn arm, achter

de kist van zijn in het kraambed gestorven lief. Maar het leven gaat door, toch? Het werk gaat door. Van een begraafplaats in Amsterdam racete ik naar Deventer om een huwelijk te bevestigen. Als predikant word je ook wel gevraagd bij de uitvaart van van de kerk vervreemde familieleden. In zo'n situatie ben je even deelgenoot van het verdriet. Maar nooit ging ik terug naar het graf van de overledene. Ik had er niets te zoeken.

Sinds meer dan een jaar ontmoet ik in het 'Alleencafé' mensen die kort of iets langer geleden een partner of ouder verloren. 'Elke week ga ik naar het graf', zegt de een. 'Ik ben deze week twee keer geweest', zegt een weduwnaar. En het komt niet in mijn hoofd op te vragen wat ze er zoeken. Sinds ik

ervaringsdeskundige ben weet ik waarom het zo troostend is: bloemen plaatsen, wat onkruid weghalen, een kaars aansteken. Juist omdat je er niets vindt, is het goed.

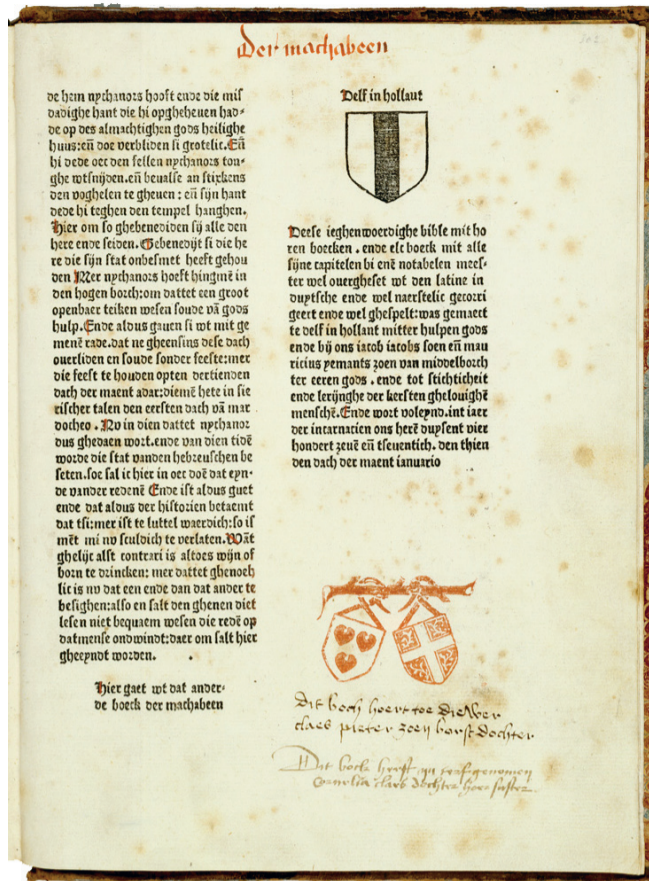
Want mensen die rouwen, leven met een gemis. De omgeving wil vaak dat je die leegte snel weer vult. 'Ga klaverjassen', 'word vrijwilliger in het buurthuis'. Goed bedoeld en natuurlijk moet je niet thuis blijven zitten met de gordijnen dicht. Maar als je van die ander gehouden hebt, dan moet je af en toe stil staan bij de leegte die hij/zij achterliet. Met een glimlach terugdenken aan haar eigenaardigheden, ruimte terugvinden voor dankbaarheid voor alles wat je deelde.

Natuurlijk, dat hoeft niet op de begraafplaats. Maar wij mensen hebben nu eenmaal plekken nodig om

af en toe even stil te staan. Een reünie in het oude schoolgebouw, langs je geboortehuis lopen. Je even losmaken van gedoe en getwitter en je realiseren wie je bent en vanwaar je bent gekomen.

Dat is ook precies wat ik maandelijks in het Alleencafé zie gebeuren. Soms zijn mensen bang dat de ontmoeting met lotgenoten het verdriet alleen maar verzaart. Maar het blijkt een plek te zijn van herkenning en bemoediging. In het Alleencafé ontdekken ze gaandeweg dat je met je verdriet niet alleen hoeft te blijven. Omdat we het gemis onder ogen durven zien, kunnen we sterker verder. Durf dus af en toe stil te staan dit jaar.

ROB VAN ESSEN

Een pagina uit de Delftse Bijbel.

Oudste Nederlandse boek thuis te zien

De Delftse Bijbel, het oudste in het Nederlands gedrukte boek uit 1477, is straks op ieder beeldscherm thuis te lezen.

HET HISTORISCH BELANGWEKKENDE boek, waarvan een exemplaar wordt bewaard in de Koninklijke Bibliotheek, wordt in zijn geheel gescand en op internet gezet. De KB digitaliseert vijftigduizend bijzondere, oude drukken uit haar collectie. Als derde bibliotheek in Europa neemt ze deel aan een project van het bedrijf ProQuest.

Veel oude boeken van de KB zijn van gro-

te Europese waarde, omdat in de Nederlanden tot de achttiende eeuw belangrijke drukkers werkzaam waren. Het land was een vrijplaats voor schrijvers die elders geweerd werden. Denkers uit de Renaissance en Duitse, Franse en Italiaanse schrijvers lieten hier boeken drukken.

Tot de collectie van de KB behoren geïllustreerde blokboeken uit de late vijftiende eeuw, boeken van de drukker Christoffel Plantijn en atlanten van Mercator, Ortelius en Blaeu.

WWW.KB.NL

Lezing Charles Vergeer

Echte werkelijkheid hult zich in stilte

AGENDA De filosoof Charles Vergeer komt een avond naar De Boskant om te spreken over stilte. Hij schreef er een boek over: *De kunst van de stilte*. Een paar gedachten daaruit.

ILLUSTRATIE WILLEKE BROUWER

STILTE OVERKOMT ONS, ZO STELT CHARLES Vergeer. Stilte en zwijgen duiden op terugwijken, terugdeinzen, schromen en schuwen. De stilte valt in, zoals God ons overvalt. JHWH is afgeleid van het werkwoord hajah of hawah, dat met 'zijn' vertaald kan worden.

Maar een primitievere vorm van dit woord heeft meer de betekenis van 'val-len'. JHWH is de ongreepbare die is als de stilte en de liefde, als alles wat echt waardevol is in ons leven en ons overvalt. Stilte kunnen we proberen op te roepen. Maar het is net als bij God: we kunnen

roepen, offeren, smeken, maar of Hij verschijnt of niet, valt buiten onze macht. Verderop schrijft Vergeer hoe stilte en werkelijkheid zich tot elkaar verhouden. De westerse wijsbegeerte is een lange worsteling met de werkelijkheid: enerzijds is er de poging om de wereld onder woorden te brengen, anderzijds bestaat het inzicht dat het wezenlijke slechts in diepte en in stilte zijn aanwezigheid toont. De werkelijkheid zelf gaat voorbij aan alle woorden en gedachten. Juist het onder woorden brengen van de werkelijkheid maakt de werkelijkheid anders.

Woorden onthullen de zin en de betekenis van de dingen. De stilte omhult ze juist. Woorden en stilte zijn twee manieren om de werkelijkheid werkelijk te laten zijn, twee polen die de ruimte schep- pen waartussen de werkelijkheid is.

De stilte valt in, zoals God ons overvalt

Echte stilte is niet zoals stenen of stof geluidloos en leeg zijn. Echte stilte is daar waar we niet langer liefde, verlangen, leven, verdriet, pijn, waarheid, wereld en werkelijkheid onder woorden kunnen brengen. Daar waar we onze rusteloze geest door stil te zijn tot zichzelf laten komen.

Als de lezing van Vergeer in dezelfde trant is als zijn boek, belooft het een boeiende avond te worden.

MARGOT C. BERENDS

MAANDAG 28 FEBRUARI, 19.30 UUR. OPGAWE VERPLICHT, KOSTEN € 7,-. DE BOSKANT, FLUWELN BURGVAL 45, 361 41 80.

Wil Derkse over geestelijke vitaliteit

Avond met Wil Derkse, onderwijskundige en hoogleraar in Nijmegen, over 'geestelijke vitaliteit'. Hij is bekend geworden door zijn boek 'Een levensregel voor beginners', over actueel time-management gebaseerd op benedictijnse spiritualiteit.

Derkse's levenslessen zijn een uitkomst voor mensen met een volle agenda die toch tijd willen overhouden. Zijn motto, ontleend aan de middeleeuwse kloosterregels: 'Op tijd beginnen, op tijd ophouden.'

DINSDAG 15 FEBRUARI, 2015 UUR. KLOOSTERKERK.

Von Fisennetribune Bonifatiuskerk krijgt oude kleuren terug

In de Bonifatiuskerk in Rijswijk is een bijzondere ruimte, de zogeheten Von Fisennetribune, in oude luister hersteld. Tien jaar geleden waren de fraaie schilderijen onherkenbaar geworden, maar dankzij subsidie van de gemeente Rijswijk kon de parochie het werk uitvoeren.

De kleuren die zijn toegepast in de Von Fisennetribune dienen als basis voor de beschrijving van de absis. Deze beschrijving, een project van de Stichting Vrienden van de Bonifatiuskerk, zal dit jaar worden uitgevoerd. Jonkheer von Fisenne heeft een belangrijk aandeel gehad aan de bouw van de kerk in 1897. In ruil voor een grote gift bedong hij dat hij voor eeuwig op de lijst van weldoeners zou staan en dat de familie een eigen tribune zou krijgen, met eigen ingang. De eigen deur was al eerder gesneuveld en het fraaie schilderwerk was bedekt met zachtboard en grijze verf. Dankzij de restauratie schitteren de oude kleuren weer als vanouds. De deur van de familie Von Fisenne is niet hersteld, maar in de wand ingeschilderd.

Nieuw leven voor orgel van Pauluskerk

NIEUWS Het orgel van de gesloten en gesloopte rk Pauluskerk aan de Mgr. Nolenslaan is in kisten door een grote vrachtauto afgevoerd naar Ede.

Daar wordt het opgeslagen, in afwachting van plaatsing in een nog te bouwen kerk. Het gaat om de nieuwbouw van de Gereformeerde Gemeente, niet te verwarren met de (voormalige) Gereformeerde kerk. Het is een kerkgenootschap dat in protestantse termen 'zwaar' wordt genoemd. De gemeente is in 2007 in Ede begonnen. Het aantal bezoekers van de kerkdiensten, twee op een zondag, is nu al uitgegroeid tot meer dan vijfhonderd. Straks zal dus een majestueus orgel uit Den Haag de zang begeleiden van een indrukwekkend aantal kerkangars in Ede.

HENK ONDERSTAL

VONDST HULP

Jaren geleden reisde een vriend van me naar India omdat hij ontwikkelingswerker wilde worden. Hij was getuige van tafereelen die ook bekend zijn van documentaires: mensen die creperen op straat. Daar ben je natuurlijk nooit goed op voorbereid, maar hij had zich toch mentaal schrap gezet tegen dit soort beelden. De klap kwam uit een heel andere hoek. Om toch even bij te komen, nam hij een drankje in een café aan een grote haven. Toen zag hij een majestueus vliegdekschip langzaam binnenvaren. Het was niet een Amerikaanse of Russische boot, het was een schip van de Indiase marine. In één ogenblik ver-

dwenen zijn ambities voor ontwikkelingswerk. Als een regering liever investeert in vliegdekschepen dan in het welzijn van de bevolking, wat moest hij dan nog doen?

Bij het horen van deze anekdote moest ik denken aan de intrigerende opmerking van Jezus dat er altijd armen zullen zijn. Nadat 'een vrouw' (of Maria) een kostbare zalf over Jezus' hoofd (of voeten) heeft uitgegoten, mopperen enkele discipelen (of Judas - de versies in het evangelie lopen uiteen) dat die olie beter verkocht had kunnen worden om het geld aan de armen te geven. Dat commentaar irriteert

Jezus. Hij antwoordt iets in de trant van dat er altijd armen zullen zijn en dat ze altijd de zorg nodig zullen hebben van degenen die het beter hebben getroffen. Maar nu even niet, voegde hij eraan toe.

De regering van India weet als geen ander dat er altijd armen zullen zijn. Dat land kiest er echter voor om binnen veilige grenzen en met beveiligde aanvoer routes te investeren in moderne technologieën en onderwijs. Hulpprogramma's voor de armen hebben geen prioriteit. Maar tegenwoordig studeren er wel elk jaar ruim 200.000 ingenieurs af en is India een belangrijke motor voor de wereldecono-

mie. Met als gevolg een razendsnel groeiende middenklasse. Misschien vond Jezus de rechtlijnigheid van de discipelen harteloos. Immers, de opoffering die de vrouw had gemaakt om de zalf te kopen, werd grofweg opzij geschoven. En misschien ergerde Jezus zich aan de kortzichtigheid die achter het verwijt van de discipelen zat. Met de opbrengsten van de zalf had je een paar mensen even kunnen helpen. Maar je had er niets mee opgelost. Hulp spaart levens, maar biedt geen handelingsperspectief.

PAUL MAKKEN